

СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО

Ас. Красимира Ангелова, СА „Д. А. Ценов”- Свищов

Резюме: Съществуват мнения, според които социалната политика вече е изиграла ролята си и дори е невъзможна в съвременния етап на развитие на обществото и света. Причините за това се коренят в недостига на икономически ресурси поради икономически кризи, екологични проблеми и войни в различните региони на света.

Според нас е точно обратното - значението на социалната политика нараства по същите причини, т.е. икономическите кризи, екологичните проблеми и войните поставят големи групи от хора в условия на несигурност и неблагоприятна жизнена среда. Тези хора изпитват необходимост от цялостна подкрепа и спешно подпомагане.

В настоящата разработка се отделя внимание на следните проблеми: необходимост от социална политика, справедливост и социална политика и значението ѝ в съвременното общество.

Ключови думи: социална политика, общество, неравенство, бедност, справедливост.

Въведение

В различните исторически периоди са прилагани разнообразни мерки за разрешаването на социалните проблеми, които съществуват във всяко общество. Тези мерки се наричат социална политика.

Понятието „социална политика” включва съвкупността от публични политики в обществото, които са свързани пряко с удовлетворяване на основните потребности и гарантиране на равен шанс за развитие на всички граждани. Те съдържат управленските дейности за регулиране на отношенията между социалните групи в посока намаляване на неравенствата и постигане на социална сигурност за всички граждани.

Необходимост от социална политика

Необходимостта от социална политика произлиза от същността на самото човешко общество. Хората, живеещи в него, са различни и несъвършени, отношенията между тях – разнообразни и не винаги принципни, а неравенствата постоянни. Във всяко общество същест-

вуват групи от хора с ограничена възможност да се издържат самостоятелно (болни, инвалиди и др.), работещи бедни хора (ниските доходи не позволяват да се осигуряват срещу бъдещи рискове), безработни хора в резултат на технологични и структурни промени в икономиката, които се нуждаят от преквалификация, но не могат да си я осигурят сами¹ и т.н.

Отделните индивиди притежават различни качества, които първо са наследени, а впоследствие са се променили и дооформили в резултат на социализацията на личността. Хората с повече умения и способности произвеждат повече и по-качествена продукция. Те притежават повече блага и съответно заемат по-добри позиции в обществото. Останалите хора са зависими от тях. Накратко казано, естествените различия между хората водят до обществено неравенство. Най-способните хора (поне би трябвало да е така) придобиват богатство, високо социално положение и политическа власт. Така във всички общества хората са групирани в социални слоеве и заемат различни социални позиции. Съществува и друга група причини за неравенство, свързана с принципите (юридическите закони) за устройство на обществото, например: наследяване, придобиване на блага чрез политическа власт, отнемане на собственост по незаконен начин (кражби, измами и др.), насилствено отнемане на богатства чрез войни и др. Неравенството е икономическо и политическо. В различните епохи то се проявява в различни форми и размери. В демократичните общества е постигнато политическо равенство (равни права и задължения пред законите), но в икономическата сфера неравенството никога не изчезва².

През последните години промените в човешкото общество доведоха до задълбочаване на неравенството, а също и до увеличение на бедността като негово крайно проявление. В Европейския съюз разбирането за бедност се свързва с индивиди, семейства и социални групи, чиито ресурси (материални, социални и културни) липсват или са недостатъчни за задоволяване на основни жизнени потребности и личностно развитие. В резултат на това настъпват изменения в ценностната система на бедните. Формира се техен собствен социален свят и субкултура, а следователно и поведение, което не съответства на общоприетото. Това е заплаха за функционирането на обществото и тя

¹ Димова, Д., Б. Георгиева и Н. Янева. Социална политика. Издателство „Тракия-М“, 2000, с. 100-101.

² За повече подробности виж: Петров, Г. Човешката природа и обществото. 2012, с. 9-97, а също и Ангелова, К. Неравенство, бедност и социална политика, Сборник научни разработки „Социалните науки и развитието на обществото – теоретични и практически измерения“, 2015, с. 122-128.

се увеличава право пропорционално с нарастването на бедността.

Справедливост и социална политика

Необходимостта от социална политика произлиза и от вековния стремеж на човечеството да изгради хуманно и справедливо общество. Справедливостта е въплътена в основните принципи на демокрацията като форма за управление на съвременното общество.

Основните смислови значения на понятието справедливост са следните: справедливостта като порядък и хармония, справедливостта като израз и защита на определени права, справедливостта като съотнасяне и съответствие³.

Социалната политика е част от политиката на всяка цивилизована държава и цели да стабилизира обществото. Чрез нея политиките решават кои социални отношения да бъдат регулирани и по какъв начин. А в политиката справедливостта се свързва с гарантирането на правата на гражданите и установяване на социално равновесие. Осигуряването на обществения ред и защитата на общественото благо е постоянна задача на всяко правителство.

Ако обществото е устроено справедливо, то ще осигурява възможности за развитието на своите членове. Несправедливо е да липсват условия за изява на способностите на определени групи поради голяма бедност, висока безработица, липса на образование и др. Социалната политика е призвана да коригира тези несправедливости чрез съответното законодателство, което гарантира определен социален минимум в обезпечаването на гражданите, минимална работна заплата и пенсия, социално подпомагане за хората без доходи и други, т.е. гарантира индивидуалното оцеляване, а чрез него и оцеляването на нацията. Следователно в самата идея за социално обезпечаване се съдържа справедливост и хуманност.

Справедливостта в политиката включва и политическия компромис – постигане на договорености между различните политически сили и тяхното спазване. Всяка политика се основава на определени принципи, отразени в политически платформи, програми и декларации. Ако те се спазват, политиката е справедлива. Разбира се, от значение е и какъв е характерът на самите принципи и чии интереси се защитават. От тях зависи и типа и обхвата на социалната политика. Социалната политика е тясно свързана и с другата основна сфера в обществото – икономиката. Тя извършва в определена степен преразпределение на блага (от състоятелните слоеве към социалнослабите).

³ Драмалиева, В. Справедливост в етиката и бизнес етиката. Ciela-Soft and Publishing, 2002, с. 24-41 .

Целта е да се ограничи несправедливостта в разпределението, което съществува при пазарните отношения. В тази връзка справедливостта е критерий за оценка на икономическите отношения. На макроравнище справедливостта е свързана с принципите за управление на икономиката като цяло и по-точно с разпределението на общественото богатство. Справедливостта в икономиката изисква да се търси най-добрия начин на разпределение на: правата в трудовия процес, отговорностите, задълженията и най-вече произведените блага. За осъществяването на такова разпределение трябва да се намери подходящ принцип. Често се смята, че това е равенството, но проблемът тук е, че равенството не винаги означава справедливост. От голямо значение са и фактори като: възможности и способности, вложени усилия и средства, заслуги, потребности и други. Но общото мнение е, че е справедливо да се получава равностойно на вложения труд и ресурси като се спазват предварително установените правила⁴.

Социалната политика също извършва разпределение, но то следва икономическото разпределение и е по-точно да се определи като преразпределение. А за да се извърши то, е необходимо да има произведени блага, да се определи кои групи от хора са нуждаещи се и каква част от благата да се преразпределя. В тази връзка не спират опитите в търсене на най-справедливите методи за определяне на критериите за социалнослабите и причините за тяхното състояние. Това е спорния и сложен въпрос за границите на социалната политика - дали да бъдат ограничени групите, които ползват социални обезщетения и услуги, или да се намалят самите обезщетения и услуги. Едно обаче е безспорно – справедливо е да се подпомагат хората, които са станали жертва на несъвършенствата на пазарната икономика и другите обществени условия. Справедливо е те да получат своя шанс за развитие и живот, който би следвало да е равен на шанса на всеки друг човек в обществото.

Заклучение

Значението на социалната политика в съвременното общество не само не отслабва, а напротив - нараства. Няма общество, което да издържи на пълно подчинение на пазара (поради собствените му несъвършенства), затова държавната политика регулира пазарната икономика. Така между социална политика и пазара няма противоречие, а взаимна обвързаност.

⁴ За подробности виж: Ангелова, К. Справедливост и социална политика. Годишник на ТУ - Варна, 2003, II том, с. 500-505.

Намесата на държавата чрез социалната политика не отменя ролята на другите източници на блага (труд, семейство, благотворителност и др.), а само ги замества тогава, когато те не действат за определени групи от хора.

Социалната политика осъществява връзката между икономика и политика като приспособява политическата сфера към пазарната среда. Тя влияе пряко върху човешкия фактор като осигурява определен стандарт на живот и съдейства за повишаване качеството на работната сила. Държавата чрез своята социална политика участва в създаването на масовия потребител, а това е пряк стимул за развитие на икономиката. Всичко това прави социалната политика незаменима структура от управлението на обществото.

ЛИТЕРАТУРА

1. Димова, Д., Б. Георгиева и Н. Янева. Социална политика. Издателство „Тракия-М”, 2000, ISBN 954-9574-59-8.
2. Петров, Г. Човешката природа и обществото. 2012.
3. Ангелова, К. Неравенство, бедност и социална политика. Сборник научни разработки от международна юбилейна научна конференция „Социалните науки и развитието на обществото – теоретични и практически измерения”, 30-31 октомври 2015, ISBN 978-954-23-1093-8.
4. Драмалиева, В. Справедливост в етиката и бизнес етиката. Ciela-Soft and Publishing, 2002.
5. Ангелова, К. Справедливост и социална политика. Годишник на ТУ-Варна, II том, 2003, ISSN 1311-896 X.